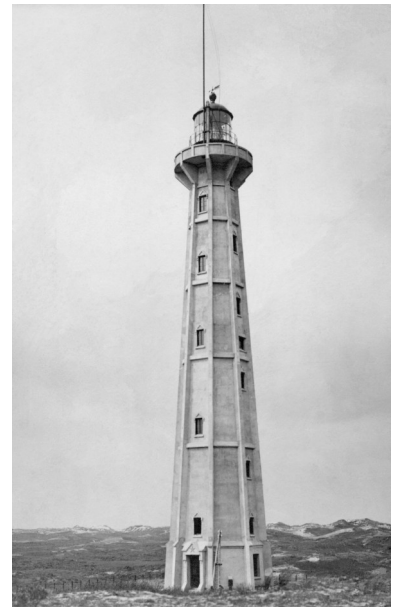

De vuurtoren van Ouddorp

Westhoofd, Goeree

door Peter Kouwenhoven / Nederlandse Vuurtoren Vereniging (www.vuurtorens.org), juni 2023

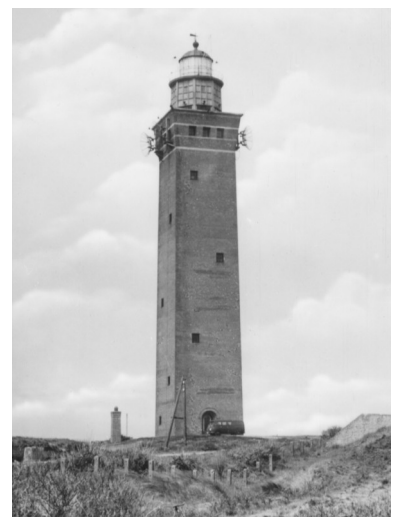
De betonnen vuurtoren op het Westhoofd in 1912.

De lichtwachterswoningen in 1920.

De in de nacht van 4 op 5 mei 1945 opgeblazen vuurtoren op het Westhoofd.

De nieuwe vuurtoren op het Westhoofd in 1963.

Cultuurhistorische waarden

- *Type object / nautische functie:*

Vuurtoren / verkenningsschijf

- *Leeftijd van het object:*

Gebouwd in 1947-1948.

- *Historische betekenis van het object en zijn omgeving:*

Omdat het verkenningsschijf op de kerktoeren van Goedereede begin twintigste eeuw door verzanding van het eiland Goeree te ver van zee was komen te staan, werd er een nieuw verkenningsschijf gebouwd op het Westhoofd, ongeveer 8 kilometer meer westelijk. Het licht van deze toren werd op 15 augustus 1912 voor het eerst ontstoken. Het was een betonnen toren, de eerste in Nederland, naar een ontwerp van B.A. Verheij. De vuurtoren was een architectonische bijzonderheid, waar veel buitenlandse ingenieurs op af kwamen om zich te oriënteren op de bouwwijze met beton. Tegelijk met de bouw van de vuurtoren werden twee dubbele lichtwachterswoningen, een enkele lichtwachterswoning en een opzichterswoning gebouwd, op een terrein genaamd 'Het Zwarte Hoekje', op enige afstand van de toren.

Begin mei 1945 was het eind van de oorlog in zicht. De Duitsers hadden springladingen aangebracht op de vuurtoren van het Westhoofd en de kerktoeren van Goedereede, met de bedoeling deze torens bij vertrek op te blazen. Ondanks diverse sabotagepogingen is in de nacht van 4 op 5 mei de toren op het Westhoofd geveeld, tijdens een hevig onweer. Het is niet duidelijk of de bliksem nu de oorzaak was of dat de Duitsers de toren hebben opgeblazen. De kerktoeren van Goedereede is gespaard gebleven.

Na de teloorgang van de betonnen vuurtoren op het Westhoofd werden al gauw plannen gemaakt voor een nieuwe toren. Er werden drie verschillende ontwerpen gemaakt: een betonnen toren, een stenen toren en een ijzeren lichtbaken. Het probleem was echter dat er, zo kort na de Tweede Wereldoorlog, voor geen van de drie ontwerpen voldoende materiaal was om ze te bouwen. Voor de betonnen toren was er niet genoeg hout voor de dubbele bekisting. Voor de stenen toren was een steensoort nodig die niet in Nederland aanwezig was en een ijzeren lichtbaken was niet mogelijk vanwege een groot tekort aan ijzer. Er werd toen een nieuw ontwerp gemaakt door rijksbouwmeester Gijsbert Friedhoff: een vuurtoren met een mantel van baksteen, waarbinnen beton werd gegoten. Daarin werden ook ijzeren staven aangebracht die afkomstig waren van de opgeblazen oude vuurtoren.

Oorspronkelijk was het de bedoeling om de nieuwe toren op het fundament van de oude toren te bouwen. Zo is het ook aangegeven op de bouwtekening. Maar toen het oude fundament werd blootgelegd bleek dit teveel beschadigd om het nog te kunnen gebruiken. De nieuwe toren is daarom op een nieuw fundament gebouwd, naast het puin van de oude toren. De firma Mosselman en Korteweg uit Rotterdam voerde het werk uit. De eerste steen werd gelegd op 8 september 1947. In 1948 werd de bouw

van de toren zelf voltooid maar hij kon nog niet in gebruik worden genomen omdat de levering van de lichtinstallatie uit Frankrijk ernstig was vertraagd. In de jaren van wederopbouw na de oorlog was de vuurtoren van Ouddorp niet de enige in West-Europa die een nieuwe optiek nodig had. De firma Barbier, Bénard en Turenne in Parijs draaide overuren. Pas op 6 oktober 1950 werd het licht voor het eerst ontstoken. Het geeft drie schitteringen in vijftien seconden en is daarmee gelijk aan het licht van Ameland. Maar de lichten liggen zo ver uit elkaar dat verwarring niet mogelijk is.

Architectuurhistorische waarden

- *Bijzonder belang van het object voor het oeuvre van architect of bouwmeester:*

De Haarlemse stadsarchitect Gijsbert Friedhoff (1892-1970) was rijksbouwmeester van 1946 tot 1958. Hij had de zware taak om de wederopbouw vorm te geven. Friedhoff bepaalde dat de rijkshuisvesting duurzaam en degelijk diende te zijn, waardig vormgegeven, zonder experimenten op kosten van de gemeenschap, met kunst in dienst van de architectuur. De strenge soberheid van zijn monumentale gebouwen verraadde de beperkte financiële mogelijkheden in de naoorlogse periode. De gebouwen die hij tot stand bracht waren herkenbare rijksgebouwen met traditionalistische trekken, zoals het rijksbelastingkantoor in Amsterdam en het ministerie van Landbouw in Den Haag. Friedhoff was de laatste rijksbouwmeester die zelf ontwerpen maakte. De vuurtoren op het Westhoofd is de enige vuurtoren die hij heeft ontworpen.

- *Bijzonder belang in verband met materiaalgebruik en bouwtechniek:*

De toren is laagsgewijs opgebouwd door in de spouw tussen twee gemetselde wanden beton te storten. De vloeren in de toren bestaan uit prefab betondelen. Het is de enige vuurtoren in Nederland die op deze wijze is gebouwd.

De toren heeft een achzijdige betonnen bovenbouw met daarop een twaalfzijdige lantaarn met koperen kap. De bovenbouw heeft rondom grote ramen waardoor deze ruimte geschikt is als uitkijkpost. Binnenin de bovenbouw zijn stalen wenteltrappen aangebracht. Deze constructie is identiek aan de bovenbouw die na de oorlog op de hevig beschadigde vuurtoren van Texel is geplaatst.

Het puin van de in 1945 opgeblazen betonnen toren is verwerkt in het toegangspad naar de nieuwe vuurtoren.

Korte tijd na oplevering bleek dat de wanden van de toren water doorlieten, voornamelijk bij de stortnaden van het beton. In 1969 heeft een omvangrijke en grondige reparatie plaatsgevonden, waarbij alle voegen en naden waterdicht zijn gemaakt en de buitenzijde van de toren is gegrit.

In 1978 is de buitenkant van de toren voorzien van een laag Kristal Cement Graniet, door de firma Vogel uit Zwijndrecht.

- *Aanwezigheid originele optiek en lichtbron:*

De vuurtoren heeft nog de originele optiek uit 1950: een draaiende Fresneloptiek van de tweede grootte (700 mm) geleverd door Barbier, Bénard en Turenne te Parijs. De lampenwisselaar bevatten oorspronkelijk Brandarislampen van 4.200 watt. Vanaf 1981 zijn superhagedrukgasontladingslampen in gebruik. Het licht functioneert volledig automatisch.

Op de derde verdieping van de toren was, net als bij de vorige toren, een verklikkerlicht geplaatst dat in noordoostelijke richting scheen. Dit was van belang voor navigatie in het Slijkgat. Dit verklikkerlicht is er inmiddels niet meer maar het typerende gebogen raam waarachter dit licht stond is er nog wel.

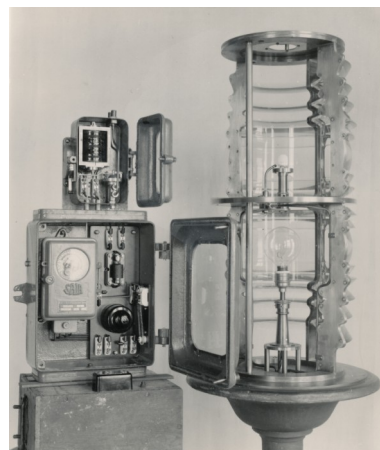
- *Aanwezigheid van authentieke elementen van het oorspronkelijke interieur en exterieur en (on)roerende zaken:*

Op enkele verdiepingen zijn de originele ingebouwde houten kasten nog aanwezig, evenals een aantal oorspronkelijke houten deuren. De tegelvloeren die begin jaren vijftig op de verdiepingen werden aangebracht zijn nog in originele staat.

De houten kozijnen in de toren zijn inmiddels vervangen door kunststof kozijnen. Centraal in de toren is in de jaren '80 van de twintigste eeuw een personenlift aangebracht die een eenvoudig goederenliftje verving. In december 1989 is een radarscanner geplaatst op de lichtkoepel van de vuurtoren. De walmbol die daarvoor moest wijken werd enkele maanden later bij een toegangsweg van Ouddorp op een gemetselde zuil geplaatst.

De kop van de vuurtoren in 1951.

Het voormalige verklikkerlicht in 1950.

De walmbol op een zuil bij een toegangsweg van Ouddorp.

In de voorgevel zijn twee bronzen plaquettes aangebracht. Een daarvan herinnert aan het leggen van de eerste steen op 8 september 1947 door de zevenjarige G.J.P. Tissot van Patot, zoon van de districtsdirecteur van het Loodswezen, John Tissot van Patot. De andere plaquette memoreert de verwoesting van de vorige toren 'in de nacht voor de bevrijding op 5 mei 1945'.

Ensemblewaarden

- *Aanwezigheid lichtwachterswoningen en andere objecten waarmee het object een eenheid vormt:*

De in 1911 gebouwde lichtwachterswoningen en de opzichterswoning zijn er nog steeds, maar ze worden inmiddels particulier bewoond.

Naast de vuurtoren, aan de zuidkant, is in het duin een kelder gebouwd (ook wel 'bunker' genaamd) ten behoeve van technische installaties. De kelder is op maaiveldniveau voorzien van een schoorsteen in dezelfde vormgeving als de vuurtoren. De toegang tot de kelder bestaat uit een niet overdekte gang met gemetselde keermuren in rode baksteen. Ook de gevel van de kelder is in deze steen opgetrokken.

- *Bijzondere betekenis van het object voor het aanzien van de streek, stad of dorp:*

De vuurtoren staat in een dungebied aan het westelijke uiteinde van het oorspronkelijke eiland Goeree. Behalve de lichtwachterswoningen en nog enkele andere woningen langs de Groenedijk, is er geen andere bebouwing in de omgeving. De robuuste toren is een beeldbepalend element in het landschap. De vuurtoren trekt recreanten naar deze plek, waar zich vlakbij ook een strandopgang met parkeerplaats bevindt.

Toekomstwaarde

- *Monumentenstatus:*

Rijksmonument sinds 2009, nr. 530826.

- *Eigenaar en beheerder:*

De Staat der Nederlanden is eigenaar en Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de toren.

- *Huidig belang voor de scheepvaart:*

De vuurtoren van Ouddorp functioneert nog steeds als verkenningsschijf en is een van de laatste bemande vuurtorens in Nederland. De vuurtorenwachters zijn geen lichtwachters meer maar zeeverkeersleiders. Ze begeleiden de drukke scheepvaart op de Noordzee. Met de marifoon houden ze contact met de passerende schepen. Het werkgebied van de Zeeverkeerspost Ouddorp ligt tussen Westkapelle en Hoek van Holland, tot ongeveer vijftien mijl uit de kust. Ook een deel van de Oosterschelde en de Grevelingen hoort tot het werkgebied. In noodgevallen coördineert de zeeverkeerspost samen met het Kustwachtcentrum in IJmuiden de plaatselijke opsporings- en reddingsacties.

- *Alternatief gebruik van het object en toegankelijkheid:*

De vuurtoren was lange tijd niet toegankelijk voor publiek, vanwege zijn functie als zeeverkeerspost. Per 1 januari 2011 werd de toren alleen nog overdag bemand en in 2019 werd de bezetting nog verder teruggebracht waardoor nu een beperkte openstelling mogelijk is. De Stichting Goereese Gemeenschap zou deze openstelling graag faciliteren en heeft daarvoor een vergunningprocedure gestart. Door diverse bezwaarschriften van een lokale bewoner heeft dit nog steeds niet tot de gewenste openstelling geleid.

- *Binding met de lokale bevolking:*

Volgens Mirna Bogert van VVV Goeree-Overflakkee is het plan voor openstelling van de toren door de lokale bevolking met gejuich ontvangen. Dit illustreert het belang dat de bevolking hecht aan deze vuurtoren.

- *Onderhoudstoestand:*

In mei 2018 gaf Rijkswaterstaat Gebroeders van Kessel opdracht voor groot onderhoud aan de vuurtoren van Ouddorp en die van Haamstede. Omdat bij Ouddorp geen

De huidige optiek en lampenwisselaar.

De zeeverkeerspost bovenin de toren.

De vuurtoren in 1999. Op de voorgrond is de kelder ('bunker') nog goed te zien. Tegenwoordig is die door de begroeiing vrijwel onzichtbaar. Het schoorsteentje verraadt zijn aanwezigheid. De trommels (straalantennes) onder het lichthuis zijn er nu niet meer.

De gerestaureerde toren in 2019.

Chroom-6 werd aangetroffen in de verflagen verliepen de werkzaamheden voorspoedig. Het werk was in het voorjaar van 2019 gereed. De schacht van de toren is geres-
taureerd en van een nieuwe purperrode verflaag voorzien. De vuurtoren heeft daardoor
een wat andere uitstraling dan voorheen.

- *Bedreigingen:*

Geen.

De lichtwachterswoningen uit 1912 worden nu particulier bewoond.